

חולין דף קכ"ט

תנו רבנן, החותך כזית בשר מאבר מן החי, ואחר כך חישב עליו להאכילו לעובד כוכבים, טהור. חישב עליו ואחר כך חתכו, טמא. רבי אסי לא בא לבית המדרש. מצא את רבי זירא, שאלו מאי אמרו בבית המדרש? אמר לו, מה קשה לך בברייתא? אמר לו, הרי באותה ברייתא שנינו שאם 'חישב ואחר כך חתכו טמא'. והרי מגע הטומאה היה בסתר, וטומאת בית הסתרים לא מטמאית? אמר לו, גם לי היה קשה כך, ושאלתי לרבי אבא בר ממל, ואמר לי, זו שיטת רבי מאיר, שכך אמר טומאת בית הסתרים מטמא.

אמר רבי אסי לרבי זירא, מה שרבי אבא בר ממל שאל לא איכפת לי, שכן בעבר כבר אמרתי לו שיש לרבי מאיר חילוק בין טומאה שצריכה הכשר ובין טומאה שלא צריכה הכשר. העובר הוכשר בשחיטת אמו, ועדיין האבר הטמא מחובר בו וטמא. אבל מהשנינו במשנתינו 'הבשר צריך הכשר', וכיון שצריך הכשר, לא הוכשר קודם חתיכה, וכיצד מקבל טומאה מאביו? אמר רבא ומה הקושיא יתכן שהוכשר חתיכה? אמר לו רבה בר רב חנן לרבא, למה לי הכשר, הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו? אמר לו, כששימש אותו שמוש טומאה חמורה, לאו בתורת אוכל שמשה שאין האבר מטמא כלום על ידי אותו בשר. אלא בתורת עץ שימש: שנחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות 'אבר' והן כעץ! וכעת שנחשב כאוכל זה כפנים חדשות באו לכאן וצריך הכשר.

אמר אביי, הרי אמרו כופת שאור שיחדה לשייבה, בטלה מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח ואינו אוכל, אומר אני שטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב אינה מדאורייתא, אלא שחכמים אמרו 'בטלה ונעשת כלי'. שאם היא מדאורייתא, אם כן מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים? עונה הגמרא, שבאמת טומאתם דאורייתא, ומה שאמר 'מצינו לאוכלים שמטמאים כו' כששימש אותו שימוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה, אלא מעשה עץ שימש.

אמר אביי, הרי אמרו 'תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמאין באוהל', טומאתה לאו דאורייתא. ואמר אביי, אומר אני טומאה זו לאו דאורייתא, וקרא אסמכתא בעלמא. שא"כ מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה שסופן לטמא אדם? וגם כאן עונה הגמרא, כשימש מעשה עץ שימש, שאסורים בהנאה ובטלו מאכילה, ונעשו כעצים הנעבדים.

אמר אביי, הרי אמרו חבורי אוכלין שבכלים הרי הם ככלים, ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי. ואומר אני: טומאתו זו שהוא נעשה כלי, ואם נגע במת חוזר ומטמא אינה דאורייתא. שא"כ מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה? כשימש מעשה עץ שימש.

אמר רב פפא לרבא, מה ששנינו בברייתא חלב נבלה של בהמה טהורה אינו מטמא כנבלה. ולענין לקבל טומאה מן הנבלה או מן השרץ, יש חילוק: בכפרים שאין אוכלים שם חלב אלא על ידי דחק, צריך מחשבה והוי אוכל והכשר. וכיון שחלב יורד לתורת אוכל, אומר אני: מה שהוא מטמא אדם משום מגע נבלה: שהוא שומר הכוליא כשהכוליא טמונה בו, אינה דאורייתא. שא"כ מצינו דבר שיורד לתורת 'אוכל', שמטמא טומאה חמורה? עונה הגמרא, שאינו מטמא בתורת 'אוכל', אלא בתורת 'שומר לאוכל', כעצם וכקרנים וכתלפים. שכשימש, מעשה עץ שימש.

אמר רב מתנה, הרי אמרו, בית שסככו בזרעים, בטלו מתורת אוכל. ואם פרחו צרעת באותו בית, הרי כל הבית טמא ומטמא באהל אדם וכלים⁷⁸⁸, טומאתו אינה דאורייתא. שא"כ, מצינו לזרעים שמטמא טומאה חמורה? כשימש מעשה עץ שימש.

למדנו במשנה שלרבי מאיר, האבר אוכל שאתה יכול להאכילו לעובד כוכבים קרוי 'אוכל' לענין טומאת אוכלין מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר נבלה, ורבי שמעון מטהר. שואלת הגמרא, מה נפשך, אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי. ואם אין מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן הנבלה? מבארת הגמרא, שרבי שמעון

788 וי"ג 'בית שסיככו בזרעים טהור' כלומר: טהור מטומאת אוכלים ונעשו עץ: דבטלו אצל הסיכוך. רש"י.

דיבר על הרישא: 'האבר והבשר המדולדל' בבהמה, מטמא טומאת אוכלין במקומן, וצריכין הכשר. ורבי שמעון מטהר. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, טעמו של רבי שמעון המטהר את המעורה בבעלי חיים, שנאמר: "מכל האוכל אשר יאכל" אוכל שאתה יכול להאכילו לעובד כוכבים קרוי 'אוכל' לענין טומאת אוכלין. אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים⁷⁸⁹ אין קרוי אוכל, ואבר מן החי אין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר.

שאל רבי זירא את רבי אסי, מדוע צריכים אוכל שראוי להאכילו לאחרים קרוי אוכל לימוד מכתוב, יתכן שטעמו של רבי שמעון הואיל ומעורה בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם. וכן שנינו במשנה בעוקצין, יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה, רבי יהודה מטהר, וחכמים אומרים אם יכול לחיות טהור, ואם לאו טמא. וכן כאן, הואיל והאבר מעורה בבהמה טהור. וביארו שטעמו של רבי יהודה 'הואיל ומעורה מעורה'? אמר לו, מה שרבי יוחנן הביא כתוב, זה על הדין האמצעי במשנה. ששנינו, נשחטה הבהמה, אין המדולדל נותר לא לישראל ולא לבני נח הוכשרה בדמיה, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר, לא הוכשרו. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, טעמו של רבי שמעון, נלמד מהכתוב: "מכל האוכל אשר יאכל" רק אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי 'אוכל', ואם אינו ראוי להאכילו לאחרים השחיטה לא החשיבתו 'אוכל'.

שואלת הגמרא, אולי טעמו של רבי שמעון כרבא משום שאין בהמה נעשית יד להכשיר האבר, או כדברי יוחנן ש'אין יד להכשר' וכשאווחז בקטן ואין גדול עולה עמו? אלא צריך לומר שרבי אסי אמר כן על הסיפא, ולא דיבר על האבר אלא על הבשר. מתה הבהמה הבשר צריך הכשר, ורבי שמעון מטהר אפילו הוכשר הבשר. אמר רבי יוחנן, טעמו של רבי שמעון, שנאמר: "מכל האוכל אשר יאכל" אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי 'אוכל', אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל.

האבר והבשר המדולדלין באדם, טהורים. מת האדם, הבשר המדולדל טהור, נחשב כנפל מחייו. האבר מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר מן המת, דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר.

גמרא

שואלת הגמרא, מהו טעמו של רבי שמעון. אם מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן החי. ואי אין מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן המת? רבי שמעון דיבר על כל טומאה ואפילו אאבר מן המת. וסובר שלא מטמא אלא אם כן יש בו כזית בשר, שמתמא משום בשר. שתנא קמא אמר 'האבר מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן המת', משמע שרק אבר המת בעלמא מטמא. ורבי שמעון אמר, אבר המת בעלמא לא מטמא. ששנינו בברייתא, אמר רבי אליעזר, שמעתי שאבר מן החי מטמא. אמר לו רבי יהושע, מן החי ולא מן המת? וקל וחומר: ומה חי שהוא טהור אבר הפורש ממנו טמא, מת שהוא טמא לא כל שכן? והלא כתוב במגילת תענית 'פסח שני שבאייר אסור בהספד', האם נאמר שפסח שבניסן יהיה מותר בהספד? אלא כל שכן שנאסור, וכן כאן כל שכן שטמא. אמר לו, כך שמעתי שאבר מן החי מטמא, ולא אבר מן המת.

שואלת הגמרא, ומה ההבדל בין אבר מן החי לאבר מן המת? עונה הגמרא שהחילוק בכזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי. ששנינו במשנה בעדויות, כזית בשר הפורש מאבר מן החי: רבי אליעזר מטמא ורבי נחוניא בן הקנה ורבי יהושע מטהרין. עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי: רבי אליעזר מטמא, רבי נחוניא בן הקנה ורבי יהושע מטהרין⁷⁹⁰. ומוסיפה הגמרא, אפשר לבאר שבוה נחלקו תנא קמא ורבי שמעון כזית בבשר

790 טעמו של רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי נחוניא מפרש בעדיות (פ"ו מ"ג) מה ראה כל אחד לטמא בזה ולטהר בזה, ומה ראה רבי יהושע לטהר בשניהם, דתנן התם 'אמרו לו לרבי אליעזר: השוה מדותיך! או תטמא בשניהם או תטהר בשניהם?' אמר להם: מרבה אני טומאת בשר מטומאת עצמות: שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים, מה שאין כן בעצמות. אמרו לו לרבי נחוניא: השוה מדותיך! אמר להם: מרבה אני טומאת עצמות מטומאת בשר, שהבשר הפורש מן החי טהור, ואבר הפורש ממנו והוא כברייתו - טמא! אמרו לו לרבי יהושע: מה ראית לטהר בשניהם? והא שניהם במת טמאין!! אמר להם: לא! אם אמרתם במת - שהרי יש בו רובע, ורוב, ורקב! דרובע הקב עצמות מת טמאים באהל, ורוב בניינו או רוב מניינו מטמא, ומלא תרודו רקב מטמא באהל - 'תאמרו בחי שאין בו רובע ורוב ורקב כו'. רש"י.

ועצם כשעורה. שלתנא קמא הסובר שאבר המדולדל מטמא משום אבר
מן החי ולא משום אבר מן המת, ההבדל הוא או בכזית בשר הפורש ממנו
וכדעת רבי נחוניא שמתהר, אבל בעצם מטמא. אי כרבי אליעזר שמטמא
בבשר הפורש מאבר מן החי, ומטהר בעצם כשעורה הפורש ממנו. ורבי
שמעון מטהר בין בעצם בין בבשר הפורש ממנו, שסובר כרבי יהושע
המטהר בשניהם, אבל אבר עצמו באמת מטמא לרבי שמעון.

הדרן עלך פרק 'העור והרוטב'